

שו"ת הרשב"א חלק ב סימן רצ

לטוליטולה.

לרבי יעקב בן קדושף. שאלת: הודיעני מה שאמרו: כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאלו נוטע אשרה. כיצד נעשה בעיירות, שאין שם מי שיודע אפילו אות אחת. ואנו צריכין להעמיד: לדון, ולפשר, על כרחן של בעל דבר. ואם לא נעמיד, נמצאו הולכין לערכאות שה נכרים /של הנכרים/, ורבו האנסין. או אם נצטרך עכ"פ, שיהי' ברצון כלם או רובם, קודם מנויים. וכ"ש דיני נפשות. כי דרך העיר הזאת, לשלוח הזקנים שבעיר הזאת, והם ממנים זקנים במקום אחר, לדון דיני ממונות ודיני נפשות. אם נסכים עמהם, אם לא?

תשובה: שורת הדין: אי אפשר להעמיד דיינין שאינן מומחין, שלא מדעת בעלי הדין. אלא שהמומחין לבית דין שבעיר, יכולין לכופף בעלי הדין לדון לפניהם. כל שכן /שאיין/ גדולים מהם בחכמה בעיר; והוא, שבקיאין בדינין. על כן, צריכין אתם למנותם, לדעת אנשי העיר, ואף על פי שאינן בקיאין, שהכל לפי השעה! וכל מעשיך יהיו לשם שמים. ואם קבלום עליהם אנשי העיר, מותר, ואין אחד מהם יכול לפסלן. דהיני ערכאות שבסוריא, ותנן בפרק זה בורר: זה פוסל דיינו של זה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אימתי? בזמן שמביא ראיה, שהן קרובין או פסולין. אבל אם היו כשרין, אינו יכול לפסלן. ואקשינן בגמ': זה פוסל דיינו של זה, כל כמיניה דפסיל דייני! ואוקמא רבי שמעון, בערכאות שבסוריא. והכי קאמר: אם היו כשרין, נעשו כמומחין מפי בית דין, ואינן יכול לפסלן. שלא כל הימינו, שיפסול דיין שהמחוהו רבים עליהם.

ומכל מקום, צריך לבדוק אחר אנשים כשרים, יראי אלהים, שונאי בצע, ואנשי מביני מדע. ולדיני נפשות, צריך שיהיו נזהרין לעשות בהסכמות זקני עירכם, כדי שיעשו מה שיעשו, אחר הצורך הגדול ובמיתון. ואחר כך, יעשו מה שיעשו כי מדעתי, אתם יש לכם רשות מאת המלך בכך. וכל מי שיעשה בהרמנא דמלכא, מותר. וכבר כתבתי לך, יותר מובן, בתשובתי שהשבתי לך אשתקד, בקונדריס התשובות. והראיתיך כמה ראיות, מרבי שמעון בן אלעזר דבבא מציעא, ומרב הונא, דקץ ידא. סוף דבר, הכל לשם שמים ולבער הרע מקרבכם. אחר אשר ראיתם שיש צורך בדבר, ואתה ירא אלהים, תצא את כלם.